

АПОЛОГИЈА ПРВА

Упућена Антонину побожном у одбрану хришћана

(првих 25 поглавља)

1. Императору Титу Елију Адриану Антонину Побожном Августу Кесару његовом сину Верисиму философу и Луцију философу, рођеном сину Кесаровом и усвојеном сину Благочестивог, љубитељу наука, свештеном сенату и целом народу римском, обраћам се овом апологијом и молбом за људе из свих народа које безразложно и неправедно мрзе и прогоне ја, који и сам јесам из њиховог броја, Јустин, Присков син, Вакхијев унук, родом из Флавије Неапољске у Сирији Палестинској.

2. Људи који себе сматрају искрено побожнима и љубитељима мудрости, дужни су да уважавају и љубе једино истину, и да се не поводе за мишљењима својих предака, наравно, ако су та мишљења рђава: такву обавезу нам налаже и сам разум. И не само да здрави разум изискује од нас неуважавање оних који су погрешно поступали или су погрешно учили: љубитељ истине је дужан да на сваки начин, а највише личним животом, испуни правду у речима или у делима својим, па макар то било и под претњом смрти. Ви себе називате побожнима и философима и словите као чувари науке: сада ће се показати да ли сте заиста, на самом делу, такви. Ми вам се не обраћамо да бисмо вам овом notiцом ласкали или да бисмо вам казали оно што вам годи, него желимо и хоћемо да ви о нама расуђујете на основу строгог и пажљивог истраживања, а не да се руководите предубеђењима или, пак, угађањем сујеверним људима: жеља нам је да се не поводите за неразумним поривом или за злонамерним гласинама које се већ поодавно одомаћише код вас; поступите ли тако, онда ћете сами себи противуречити. Што до нас стоји ми смо убеђени да нам нико од вас не може наудити, осим ако нас не изобличите за рђава дела наша и докажете да смо неваљали људи: можете нас и убити, али нам не можете наудити.

3. Да ове речи не би неке деловале бесмислене и дрске, ми молимо да испитате због чега их окривљују; уколико оптужбе буду оправдане, нека сви буду кажњени одговарајућом казном. Ако, пак, нико и ни у чему не може да их окриви, не брани ли вам тада здрави разум да жалостите људе невине, осим ако се не руководите рђавим гласинама или, пак ако желите да својом самовољом пресудите, не расуђивањем, него по страстима. Сваки здравомислећи ће казати да се једини и најбољи услов правде састоји у томе да поданици буду беспрекорног живота и учења, а владари, са друге стране, да не пресуђују насилно и самовласно, него да се руководе побожношћу и мудрошћу. На тај начин би се и поданици и владари наслађивали једнаком срећом. Један од древних писаца негде је рекао: "уколико владари и народи не буду философствовали, грађанске заједнице не могу блаженствовати". Дакле, наша дужност је да вам сав наш живот и учење предложимо на разматрање како бисмо оне, који о нама ништа не знају, одвратили од намере да нас кажњавају за преступе које неки други чине по слепоти својој. А ваша дужност је, како то и разум налаже, да нас саслушате и покажете се као добре судије. Јер у супротном, ако познате истину, а не учините што је исправно, неће вам бити опроштено пред Богом.

4. Не треба по имену судити да лије шта добро или лоше. У обзир треба узети и дела која чине људи дотичног имена. Што се тиче нашег имена које нам ви стављате у кривицу, ми смо најбољи људи. Ми не сматрамо исправним, пошто смо једино због имена свог оптужени, да због тога молимо опроштај; са друге стране, ако ни због имена или због самих дела наших и начина живота нисмо криви, онда се ви забрините због вашег поступка, јер неправедно кажњавате невине људе; због тих поступака и ваша правда подлеже осуди. Само име не може бити разумна основа ни за похвалу, ни за казну, уколико се на основу самих дела не пронађе било шта похвално или срамотно. И ви међу собом никога не оптужујете, без обзира на оптужбу, све док се не докаже кривица; а када смо ми у питању, тада и само име наше служи вама као довољан разлог и доказ кривице мада, ако ћемо судити само по имену, дужни сте да пре оптужите наше тужиоце. Нас окривљују што смо хришћани; али неправедно је мрзети на добро. Али, ако се неко од оптужених одрекне имена хришћанског и увери вас да више није хришћанин, онда га оптужујете само за то признање, мада би било исправније испитати живот и дела и онога који се одрекао имена хришћанског и онога које себе посведочио као хришћанина, те на основу самих дела утврдити какав је овај и какав је онај. Јер као што неки, примивши од учитеља Христа заповест да се не одричу, својом непоколебивошћу у мукама послужише другима за пример, тако исто и они који рђаво живе, могу послужити предубеђеним људима као повод да све хришћане окриве за безбожност и невољу. Али, то је неоправдано. И међу онима који носе име и одећу философа постоје појединци који не чине ништа достојно овога звања, а ви добро знате да су древни учитељи, при свој супротности њихових мисли и учења, називани једним и истим именом философа; неки од њих су чак отворено проповедали безбожност. Песници опевају Зевсову раскалашност и обест његове деце, а свима који се баве њиховим баснама не браните да причају о томе; напротив, још их за то награђујете и делите почести свима који умешно исмевају ваше богове.

5. Шта то значи? Ми тврдимо да не чинимо ништа противно закону, нити исповедамо безбожна учења, а ви не отварате правоваљану истрагу, него обузети неразумним страстима и под утицајем злих демона, кажњавате управо нас без имало гриже савести и трезвености. Али, истину треба казати. Злодуси су још у старини обешчашћавали жене и децу пуштајући на људе грозне страхоте, па су и све који неразумно расуђиваху о десившим се стварима, а због страха нису познали демонску ујдурму, наводили да управо њих тј. демоне, сматрају за богове и да их називају оним именом које је сваки демон одабрао за себе. А када је Сократ, руководећи се истинитим резонавањем и истрагом, решио да то изобличи и отргне људе од демона, тада су сами демони, посредством злобних људи, осудили Сократа на смрт, окарактерисавши га као безбожника и лажца који уводи нова божанства. На сличан начин они то чине и против нас. Јер не само да је Реч то изобличила међу Јелинима, кроз Сократа, него је то учинила и међу варварским народима Реч која је узела видљиво обличје, постала човек и назвала се Исус Христос. Верујући тој Речи ми тврдимо да духови који чине такве ствари, не само да нису добри, него су управо зли и нечастиви демони; они се због дела својих не могу поредити са људима који љубе истину и мудрост.

6. Због оваквог става нас називају безбожницима. Међутим, испоставља се да смо безбожници само у односу на такве, тобожње и лажне, богове, али не и у односу на најистинитијег Бога, Оца правде и трезвености и свих осталих врлина, који је слободан од било којег зла. Али као и њега, тако исто и Сина, дошавшег нам од њега и предавшег нам то учење, заједно са војском њему уподобљених добрих анђела; а једнако поштујемо и Духа пророчког, клањамо му се, исказујући своју почаст речју и истином, слободно предајући то свакоме који жели да буде научен као и ми што смо.

7. Рећи ћете: па неки од ухапшених се у истрази заиста показаше кривима. Истина, многе људе и врло често то бива, ви осудите пошто испитате њихова дела; али, не осуђујете их због кривице за коју су други, пре њих, били осуђени. Сведоци смо да се и међу Јелинима многи називају философима, без обзира што им је наука врло контрадикторна; тако исто и код варвара, једно и исто име даје се и истинским мудрацима, али и онима који се само издају за мудраце; тако и овде: многи се само називају хришћанима. То је разлог више што ми опет

молимо да свима оптуженима судите по њиховим делима да би, пошто се њихова кривица докаже, испаштали казну као преступници, а не као хришћани; ако се, пак, нечија невиност потврди, нека се ослободи као хришћанин, јер ништа лоше није починио. Ми вас не молимо да кажњавате потказиваче и тужибабе, јер њима је довољна казна њихова сопствена неправда и незнање истине.

8. Схватите: све вам ово говоримо ради вашег добра, јер у нашој вољи је да се на саслушањима одрекнемо; ми не желимо да живимо обманути. Ми желимо вечан и чист живот, спремамо се на сусрет са Богом, Оцем и саздатељем целог света и хитамо да исповедимо своју веру, пошто смо убеђени и верујемо да такву награду могу задобити само они који делима својим, пред Богом, засведочише верност своју у служби њему и љубав према њему у животу у коме зло нема места. Ево, укратко ћу само о томе шта ми очекујемо, а чему нас је Христос научио и шта проповедамо. Платон је такође говорио да ће грешници изаћи на суд пред Радаманта и Миноса који ће их казнити; ми исто то тврдимо, али по нашој вери судија ће бити Христос; душе људи сјединиће се са својим телима и предаће се вечном мучењу, а не само током хиљаду година како Платон каже. Ако неко каже да је то немогуће онда, у крајњем случају, наша заблуда нема никаквих личних последица

9. Ми не приносимо мноштво жртава, нити плетемо венце у част оних које начинише људи и, ставивши их у храмове, прогласише за богове; поуздано знамо да су они бездушни, да немају душу, нити лик Божији у себи и да су мртви (не мислимо да би Бог походио такве кипове који кажу неки

управо Бога представљају ради поштовања); они имају имена и изглед злих демона који су се јављали људима. Треба ли да вас подсећамо на оно што и сами знате: вешти уметници обрађују разноврсне материјале, тешу их и резбаре, жаре и кују и врло често из неприкладних и непотребних сасуда, својим умећем мењају првобитни изглед и стварају то што ви називате боговима! Ето, шта ми сматрамо не само противним разуму, него и оним што жалости Бога који има неизрециву славу и лик. Јер се његово име приписује трулежним стварима о којима треба водити сталну бригу. Такође знате да су уметници да их овде не именујемо као људи, подложни сваковрсним пороцима; они чак своје слуге и помоћнике силују и обещашћују. Колико је то безумно! Људи, распусни у свом животу, обликују и преобликују кипове богове ради клањања њима; такви људи се постављају за стражаре у храмовима у којима су смештени ти богови без обзира што је врло нечастиво и помислити, а камо ли казати, да људи могу бити стражари боговима!

10. Нама је, пак, предана истина да Бог нема потребе за материјалним приносима људи Он који, како видимо, сам све дарује нама. Ми смо научени и убеђени смо, а тако и верујемо, да су њему мили само они који опонашају његова савршенства чедност, правду човекољубије, и све достојно неизрецивог Бога. Такође смо научени да је Он добротом својом у почетку све створио из безобличног вештаства, човека ради, и да човек ако се покаже својим делима достојан његовог назначења, бива удостојен живота и царствовања са њим и постаје слободан од трулежи и страдања. Јер као што нас је у почетку створио, док још нисмо постојали, на исти начин ће, мислимо, оне који су одабрали оно што Он љуби, удостојити уживања у нетрулежности и саживота са њим. То што смо у почетку створени, никако није наша заслуга; али, да бисмо одабрали и прихватили Божију вољу, сам Бог нам помаже посредством дарованих нам природних својстава. Чини ми се да никога од људи не треба спречавати да позна ово учење и да приђе вери; напротив, свима треба скретати пажњу на њега. Зли демони, злоупотребљавајући разноврсне наклоности ка злу, које су у сваком човеку присутне, распршише мноштво лажних и безбожних кривица које се уопште нас не тичу; Реч Божија би, када је упознамо, учинила све оно што људски закони нису кадри тј. развејала би све те неистине.

11. Ви када чујете да ми ишчекујемо царство, одмах мада безразложно подразумевате да ми говоримо о неком одређеном овоземаљском царству, док ми, уствари, говоримо о царствовању

са Богом: ово је јасно из чињенице што ми сами, када нас саслушавате, свесно признајемо да смо хришћани, иако знамо да свакоме који то призна предстоји смртна казна. Да ми очекујемо царство човечије, свакако да бисмо порицали да смо хришћани, не би ли порицањем избегли страдања или бисмо бар покушали да то прикријемо, како бисмо дочекали очекивано. Али пошто наша нада није усмерена на садашње, ми се не плашимо када нас убијају свесни смо да ћемо сви умрети.

12. Што се тиче општег мира, ми ћемо вам помоћи у томе и користићемо вам више од свих људи, јер и сами се држимо учења по коме ни злочинац, ни користољубац, ни злобник, ни честит човек, не може да се сакрије од Бога, него ће сваки по својим делима примити вечну казну или спасење. Када би сви људи имали то на уму, нико не би изабрао зло током краткотрајног овоземаљског живота, знајући да га то води у вечну осуду огња, него би се постојано уздржавали и украшавали врлинама, не би ли задобили Божију милост и избегли осуду. Људи не скривају своје преступе из страха од ваших закона, него преступају ваш закон знајући да се од вас, као људи, могу сакрити. А када би знали и када би уверени били да се од Бога нико и ништа не може сакрити, чак ни помисли онда, ма и због страха од казне, на сваки начин би се трудили да живе исправно у томе ћете се и ви сагласити. Међутим, ви као да се плашите да ће сви почети исправно да живе те нећете имати кога да кажњавате: овакво резонување пре приличи целатима, него ли добрим владарима. Уверен сам да је и ово, као и малопре речено, дело злих демона који непрестано лове жртве и потражују служење од оних који живе противно разуму. Али ви, који љубите побожност и философију, мислим да нећете учинити било шта противно разуму. Ако, пак, и ви, слично безбожницима, обичај претпостављате истини, онда чините што можете. Судије који мишљење претпостављају истини немају већи избор од разбојника у пустом месту. И ви нећете успети у својој намери то вам поручује сама Реч која је после Бога Оца најмоћнија и најправосуднија од свих правника и судија. Као што сви избегавају да у наслеђе приме беду и страдање или срамоту својих родитеља, тако ни трезвен човек неће одабрати то што Реч брани да се изабере. Да ће се то све збити предсказао је, велим, Учитељ наш, Син, и истовремено Очев изасланик и Бога, Владике свега, Исус Христос, од кога смо и добили име хришћани. То је разлог наше истрајности у свему ономе чему нас је Он поучио, јер се у животу испуњава све о чему је Он унапред казао: Божије је дело да предсказује и да се догађаји десе баш тако како су и предсказани. Сасвим бих се могао на овоме зауставити и не додавати више ништа овој мисли, јер ми тражимо само правду и истину. Но, пошто знам да није лако учинити ненадану измену у души погруженој у незнању ја ћу, ради убеђивања љубитеља истине, придодати још неколико речи, пошто сам убеђен да предложена истина може одагнати ваше незнање.

13. Ко од здравомислећих људи неће бити уверен да ми нисмо безбожници ако зна да поштујемо Створитеља свега света и сагласно томе проповедамо да Он не тражи крв, паљенице и обливања крвљу; ми Га стога славимо речима молитава и благодарења у свим нашим прозбама? Научени смо да постоји један начин поштовања, достојан Бога да то што нам је Он дао за храну не спаљујемо на ватри, него да користимо за нас лично или да делимо онима којима је потребно, а њему, као знак захвалности, да приносимо свечана богослужења и појања: за то што смо створени, за дарована нам средства која помажу нашем благостању, за разноврсне плодове, за погодна време; умољавамо Га да и нас васкрсне за нетрулежност сходно нашој вери у њега. У томе нам је учитељ сам Исус Христос који се ради тога и родио и био распет у време Понтија Пилата, управитеља Јудеје, у време Тиберија Кесара; и ми знамо да је Он Син самог истинитог Бога и стављамо Га на друго, а Духа пророчког на треће место. Да је исправно што Га ми поштујемо доказаћу вам одмах. Окривљују нас што ми, после неизмењивог Бога и Оца свега, придајемо друго место распетом човеку, а не познају тајну која се у томе садржи. Ја ћу вам је предочити, а вас молим да пажљиво проникнете у њу.

14. Претходно вас упозоравам: пазите да демони, на које сам вам већ скренуо пажњу, не обману вас и онемогуће прихватање и познање речи наше. (Наиме, све вас који не бринете за своје спасење они држе у ропству: било кроз сновиђења или путем магичних чарања, и тсл.). Ми смо се од њих удаљили, јер смо и сами недавно поверовали и сада, посредством Сина,

следујемо једном Богу нерођеном; раније смо и сами налазили задовољства у прељубама, а сада једино трезвеност љубимо; раније смо користили чари магије, а сада се предасмо благом и нерођеном Богу; раније смо се само бринули о стицању имања и богатства, а сада то што имамо носимо у заједницу и делимо са свима невољнима; раније смо један другога мрзели и убијали и не хтедосмо користити исто огњиште са иноплеменцима због различитих обичаја, сада, пак, после Христа, живимо сви заједно: сада се молимо и за непријатеље наше, а све оне који нас безразложно мрзе, настојимо убедити да се и они, само ако живе по славним Христовим заповестима, оправдано уздају да ће примити, заједно са нама, истоветна добра од Бога који над свима влада. Али да ви не бисте помислили како вас ја обмањујем и заводим својим мудровањем, ја сам благоизволео да пре излагања својих доказа, наведем неколико цитата из учења самог Христа; а вама, као силним владарима, предстоји да истражите да ли смо ми томе добро научени и да ли истину проповедамо! Његове поуке беху кратке и садржајне; Он није софиста, а реч његова је сила Божија.

15. О чедности Он је говорио овако: "Ако неко погледа на жену са похотом, пред Богом је већ учинио прељубу са њом у срцу своме". И: "Ако те десно око твоје саблажњава, извади га: јер боље ти је да једноок уђеш у царство небеско, него да са два ока будеш бачен у огањ вечни". И: "Ако се неко ожени распуштеницом од другог човека, тај чини прељубу". И још: "Постоје они који су рођени као ушкопљени, а постоје и такви који су сами себе ушкопили царства небеског ради; али не могу сви носити то". Код нашег Учитеља једнако се називају грешницима и они који, по закону људском, ступају у други брак, али и они који са похотом гледају на туђу жену. Јер Он не одбацује само оне који делом чине прељубу, него и оне који то желе или размишљају о томе пошто њему, као Богу, позната су не само дела, него и (по)мисли. Постоји много мушкараца и много жена, узраста 60 или 70 година, који су од детињства свога ученици Христови и све до дана данашњег живе у девичанству; ја сам спреман да у сваком народу укажем на такве особе. Да ли је уопште потребно да вам наводим безбројно мноштво свих оних који се од раскалашности своје окренуше и постадоше чедни? Христос није позивао на покајање праведнике и невине, већ управо блуднике, прељубочинце и грешнике. Сам Он је говорио: "Нисам дошао да призивам праведнике, него грешнике на покајање". Отац небески жели да се грешници покају, а не да их Он мучи. О љубави према свима Он овако учи: "Ако љубите оне који и вас љубе, шта ново чините? Јер и блудници то чине. А ја вам кажем: молите се за непријатеље ваше и љубите оне који вас мрзе, и благосиљајте оне који вас куну и молите се за оне који вас вређају". А о томе да све треба делити са онима који имају нужду, али то не чинити хвалисања ради, Он овако говори: "Свакоме који проси дајте и ко хоће да позајми од вас, позајмите му. Јер ако дајете зајам онима од којих се надате да ћете и примити позајмљено, шта ново чините? И цариници то исто чине. Ви не сабирајте себи блага на земљи где мољац и рђа нагрисају и где лопов поткрада: него сабирајте себи благо на небесима где ни мољац, ни рђа, не нагрисају. Наиме, каква је корист човеку ако и цели свет задобије, а душу своју изгуби? И какав ће откуп дати за њу? Дакле, сабирајте благо себи на небесима, где ни мољац, ни рђа не поткопавају". И: "Будите благи и милосрдни, као што је Отац ваш благ и милостив. Он заповеда сунцу своме да једнако сја над грешницима и праведнима и злима. Не брините шта ћете јести или у шта ћете се обући: нисте ли ви претежнији од птица и звери? а Бог и њих храни! Дакле, не брините се шта ћете јести или у шта ћете се обући. Зна Отац ваш небески шта вама треба. Него, тражите царства небеског и све ће вам се ово придодати. Јер где је ризница, онде је и ум човеков. И не чините то да би вас људи видели, јер нећете примити награду од Оца вашег небеског".

16. А о томе да не треба злопамтити, него да треба бити предусретљив и негневљив, ево шта Он каже: "Ако те неко ошамари по једном образу, окрени му и други; и ако ти неко узме кошуљу или капут, не противи му се. Ко се расрди, крив је огњу. Ко те позове са њим једну врсту, ти продужи још једну. Нека светле ваша дела пред људима да они, видевши их, прославе Оца вашег који је на небесима". Ми не треба да изазивамо срџбу других људи, нити треба да опонашамо рђаве људе; Он нам саветује да трпељивошћу и кротошћу избегнемо срамна дела и наклоност ка злу. То вам могу потврдити примерима многих, сада наших, чланова који се од свирепих и наглих преобратише у кротке, било да су поражени строгошћу живота суседа својих,

било да су видели чудновату трпељивост у подношењу невоља, било да су се личним искуством осведочили о благој нарави људи са којима сада живе у заједници. О томе да се не треба уопште клети и заклинасти, него свагда треба говорити само истину, Он овако заповеда: "Не куните се никако. Него нека ваша реч да буде заиста да; и не, нека буде не! А све што је преко тога, од ђавола је". Да се треба клањати једино Богу, Он нас уверава овако: "Највећа заповест је ова: Господу Богу твоме клањај се и њему једином служи свим срцем својим, свом снагом својом; Господу Богу, Творцу твоме". Када му је један приступио и казао: "Учитељу благи"! Он му је одговорио: "Нико није благ осим једнога Бога који је све створио". Ако се нађе било ко да живи супротно од онога како нам је Христос заповедио такав нека се зна није хришћанин, иако језиком својим исповеда учење Христово; Христос је устврдио да се неће спасти они који само говоре, него они који дела творе: "Неће сваки који ми каже Господе, Господе, ући у царство небеско, него ко испуњава вољу Оца мога који је на небесима. Јер, ко слуша мене и испуњава то што говорим, тај слуша онога који ме је послао. Многи ће ми рећи: Господе, Господе, нисмо ли твојим именом јели и пили и чудеса творили? Ја ћу им одговорити: идите од мене ви који сте творили безакоње. Биће тада плач и шкргут зуба, када праведници засијају као сунце, а грешници буду послани у огањ вечни. Многи ће доћи у име моје, одевени у јагњећу кожу, а изнутра су вуци грабљиви. Али, по делима њиховим, познаћете их. Свако дрво које не доноси добар род, сече се и у ватру баца". И ми молимо да сваки који не живи сагласно његовом учењу, него се само назива хришћанином, буде и са ваше стране кажњен.

17. Ми се свагда старамо да благовремено измиримо све дажбине и обавезе које ваши чиновници убирају од нас, јер таква је заповест Божија. Једном приликом упиташе Га неки: треба ли платити ћесару порез? Он им је одговорио: "Реците ми: чији лик се налази на монети? Они рекоше: Ћесаров! Он одговори: дакле, подајте Ћесару Ћесарево, а Богу Божије". Зато, иако се клањамо једино Богу, ми и вама, на другачији начин, служимо, јер вас признајемо за царе и владаре људи, молећи се Богу и за вас да ви, који сте у царској власти, будете обдарени здравим расуђивањем. Ако ви и не обратите пажњу на наше молитве и образложења, ми нећемо због тога претрпети никакву штету пошто верујемо, или још боље, убеђени смо, да ће сваки по делима својим бити кажњен огњем вечним и у мери дарова примљених од Бога мора дати правоваљани одговор, по речима Христовим: "Коме је Бог дао више, од њега ће више и тражити." Погледајте на кончину сваког од бивших владара: сви су умрли, свима нам заједничком, смрћу. Ако смрт одводи човека у стање безосећајности, онда би злочинци нај боље прошли. Али пошто сваки од нас, као жива особа, има осећања и свест и свима предстоји вечна мука, онда се немојте колебати у уверењу да је ово што вам казујем сушта истина. Казаћу и ово: нека вас чак и некроманција или разна прорицања посредством невиних дечака, призивање људских душа или тумачење снова тзв. мага и генија чувара, са свим обредним и окултним радњама нека вас, дакле, и то убеди да душа после смрти задржава своју свест. Нека вас у то увере људи који су опседнути душама умрлих, а које ми називамо побеснелима или безумнима; нека вас увере ваши самозвани пророци: Амфилох, Додоне, Питије и њима слични; нека вас, уосталом, увере и учени људи ваши: Емпедокле и Питагора, Платон и Сократ, и Хомеров шанац, и Улисов силазак у ад да види умрле, као и сва друга мишљења људи који говоре о истом. Послушајте стога и нас са истом пажњом као и њих, јер ми ништа мање од њих верујемо у Бога; чак смо и силнији у вери, пошто верујемо да ћемо опет видети умрле и тела наша сахрањена у земљу, проповедајући при том и знајући да ничега немогућег нема за Бога.

18. Да наша људска реалност и постојање није тако очигледно, па да неко устврди како се из сићушне капи човековог семена образују кости и жиле и тело како већ видимо да постоји: реците ми, шта би човеку било невероватније од тога? Узмимо условно: да ви нисте постојали у свом овоземаљском, садашњем, изгледу и да нисте рођени од таквих родитеља као што су ваши; када би вам, дакле, у том случају неко показао семе човеково и облик већ рођеног човека и почео тврдити да је из показаног семена настало такво биће као што вам је показано и што видите, да ли бисте у то поверовали пре но што се и лично уверите и осведочите? Мислим да нико не би поверовао! На исти начин и ваше неверје долази отуда што још нико од вас није видео васкрслог мртваца. Али као што и раније не поверовасте да из тако мале капи може

настати овако садржајно биће, као што сте ви, а сада и сами видите десивше се, шта, дакле, чинити? На исти начин судите да ће и људска тела, иструлела у прах и сједињена са земљом, слично семенима, на заповест Божију, васкрснути у одређено време и да ће се обући у нетрулежност. Ја не могу рећи коју, Бога достојну, силу приписују му они који тврде да се свака ствар поново преобраћа у то из чега је настала и да преко тога сам Бог ништа више учинити не може; али то ме уверава да они не би поверовали даје икако могуће да постану такви каквима себе и сав свет виде из таквих сићушних твари. Зато бољим сматрамо веру у то што је немогуће нашој природи и људима уопште, него да као и други постанемо неверни; добро знамо да је и учитељ наш Исус Христос казао: "Што је немогуће људима, могуће је Богу"; и још је додао: "Не плашите се оних који вас убијају, а потом не могу ништа више учинити; него се бојте онога који пошто вас убије, и душу и тело, може бацити у геену". Геена је место где ће се мучити грешници и неверници када се испуни то што је казао Бог кроз Исуса Христа.

19. И Сивила и Истасп су тврдили да ће све трулежне ствари бити истребљене огњем. А такозвани стоички философи тврде да ће и сам Бог бити уништен у огњу и после такве промене, кажу, поново ће настати свет. Ми, пак, мислимо да Бог, Сведржитељ свега, премашује измењиве твари. Дакле, ако ми исповедамо нешто што је сагласно са тврдњама ваших уважених поета и философа, додајући томе и друго исповедање потпуније и достојније Бога, за шта имамо доказ: због чега онда неправедно (мрзите нас више од свих? Када исповедамо да је Бог све створио и устројио, у том случају ми само потврђујемо Платоново учење; када тврдимо да ће свет сагорети у пламену, тада смо у сагласју са стоицима; када тврдимо да и душе злочинаца, по смрти, остају свесне и да ће бити кажњене, а душе добрих људи да ће бити слободне од казне и живеће у блаженству, ми говоримо исто што и философи. Ако инсистирамо и говоримо да се не треба клањати производу људских руку, онда чинимо исто што и Менандар Комик и остали који имају сродне мисли: они су, наиме, говорили да је уметник узвишенији од свога производа.

20. Ако кажемо да се Реч, која је прворођени Син Божији, Исус Христос, Учитељ наш, родио без мешања, да је распет и по васкрсу да се узнео на небеса, ми не уводимо никакву новину и не говоримо ништа друго до оно што ви говорите о тзв. Зевсовим синовима. Вама је знано колико је Зевс имао синова, а о томе казују и међу вама уважени писци: Хермес, тумач и учитељ; Ескулап, лекар, који је био погођен муњом и узнесен на небо; такође Дионисије разапети; Херкулес, који се бацио у огањ; Диоскур, који је рођен од Леде, и Персеј од Данаје, и од људи рођени Белерофонт који се узнео на коњу Пегазу. А шта рећи за Ариадну и за друге који су постављени међу звезде? И још: због чега и ви сами покушавате да обесмртите ваше смртне императоре позивајући се на извесног човека који под заклетвом тврди да је својим очима видео како се ваш кремирани император узнео на небо? А о вашим расуђивањима у вези тзв. Зевсових синова и њихових срамних поступака нема потребе ни да зуцнем: казаћу само толико да су она записана ради кварења нарави и на штету наше младежи, јер сви су уверени да је подражавање боговима добро дело. Нека је далеко од побожне душе таква мисао о боговима, јер и сами главни бог, родитељ свих Зевс, јесте оцеубица и син је истог таквог оцеубице, који је страстима и пороцима, и многим другим раскалашним задовољствима опијен, и имао је односе са Ханимедом и многим другим женама са којима је блуднично; његови синови чињаху иста таква дела. То су, као што већ рекох, чинили демони. А ми смо научени да сви они који се приближе Богу задобијају бесмртност светошћу живота и врлинама, док сви они који живе неправедно, а не покају се, верујемо, мучиће се у вечном огњу.

21. Али Божији Син, који се зове Исус, да је само обичан човек, због своје мудрости је достојан да се назове Сином Божијим: јер сви ваши писци називају Бога Оцем, како људи, тако и богова. Ако ми кажемо да се Он, Реч Божија, родио од Бога нарочитим начином који у свему премашује обично рађање, онда нека то буде паралела са вама који Хермеса називате Речју весником Божијим. А ако неко помене Христово распеће, онда се сетите да и ви говорите о страдањима којима се подвргоше Зевсови синови. Наравно, њихова страдања која их доведоше до смрти, како се прича, нису као Христова који због особености свога страдања не само да није нижи од њих, него ћу доказати у својој апологији, као што сам то и наумио, да је Он узвишенији од њих,

јер по делима се види ко је бољи. А ако ми учимо да се Он родио од Дјеве, онда то сравните са Персејем. Када благовестимо да је Он лечио хроме, парализоване и слепе од рођења, или да је васкрсавао мртве, и у том случају треба имати на уму да ми говоримо исто што се говори о делима Ескулаповим.

22. Уосталом, нека вам је на знање истина коју ми проповедамо и којом смо научени од Христа и предходећих му пророка; све то, древније је од свих ваших писаца. Нашим речима треба веровати не због тога што ми говоримо слично вашим писцима, него што говоримо истину. То учење нам је предао Исус Христос, једини прави Син, рођен од Бога; Божија Реч и Првенац и Сила, који је по његовој вољи постао човек да би преобразио и подигао изнова људски род. И најзад, пре но што је Он постао човек неки опет мислим на ваше злодухе посредством поета, унапред су помињали то о чему су последњи писали у измишљеним причама; тако су они измислили сва раскошна и нечастива дела која ви приписујете нама, а за која немате никаквих доказа. Покушајмо да следећим примерима расветлимо поменуће поставке.

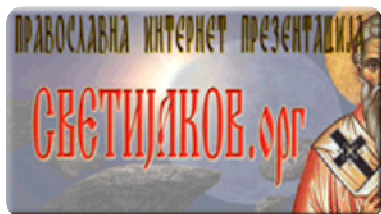
23. Као прво, без обзира на чињеницу даје наше учење сагласно са јелинским, ви једино нас мрзите због имена Христовог и без кривице, као преступнике, предајете нас смрти. Али у другим неким местима, неки други људи, клањају се дрвећу и рекама, мишевима, крокодилима и мачкама, и мноштву осталих бесловесних животиња; и још:

нису код свих у поштовању једни и исти предмети, већ разни народи, различите предмете поштују, тако да су сви једни другима у очима, безбожни јер не поштују сви једно и исто. А наша кривица пред вама је управо то што ми не поштујемо ваше богове, не стављамо венце на статуе умрлих, нити приносимо жртве; не изливамо ни вино на жртвеник, нити кадимо пред вашим жртвеницима. Ви сами добро знате да се једни и исти предмети код једних поштују као богови, а код других исти ти предмети се сматрају као зле звери, док трећи опет приносе управо томе жртве и клањања.

24. Као друго, ми, људи из различитих народа, раније смо се такође клањали Дионису, Семелином сину, и Аполону, сину Латонином, о чијим раскалашно љубавним делима је стидно и говорити још смо се клањали Прозерпини и Афродити које се омрзнуше због Адониса, чије тајне ви савршавате, или Ескулапу, или било коме другом од тзв. богова. А сада, када нам и смрћу претите, ми кроз Исуса Христа све њих презресмо и посветисмо се нерођеном и непорочном Богу који убеђени смо у то није острашћен изопаченом љубављу према Антиопи или другим женама или према Ханимеду и не треба му Темидина помоћ да би се ослободио сторуког гиганта, нити се брине што ће њезин син Ахил, као одмазду за своју љубавницу Бризеиду, погубити мноштво Јелина. Жао нам је свих оних који верују тим баснама; ми их сматрамо производом злодуха.

25. Као треће, по вазнесењу Христовом на небо, демони су оставили извесне људе који се назваше боговима; њих ви не само да нисте прогонили, него их удостојисте почести. Такав беше неки Симон Самарјанин, из села по имену Хитон: он је демонском силом која је деловала кроз њега, у време Клаудија Ћесара, чинио волшебна чудеса у царствујућем граду нашем Риму и за та дела га прогласише за бога, а ви му, као богу, подигосте статуу коју постависте на реци Тибар, између два моста, са натписом римским језиком: Симону, богу светом. Такође сви Самарјани, а и неки други народи, признају га за правога бога и клањају му се; и неку Јелену, која је стално са њим ишла, поштујете као богињу и прву, од њега произашавшу мисао, иако је пре тога живела као блудница у једној кући. Још знам неког Менандра, такође Самарјанина, из села Капаретеје, Симоновог ученика, који беше опседнут демонима и својим магијама многе је преварио, а своје следбенике је чак убедио да он никада неће умрети: и сад још има његових ученика који су у то убеђени. Неки Маркион из Понта, који и сада још проповеда својим следбеницима, поштује неког бога који је узвишенији од Творца. Он помоћу и дејством демона, многе људе из свих народа наговара на богохулство и на одрицање Бога, Творца целог света, а наводи на поштовање неког другог бога који је виши од Творца и који је сатворио већа дела од њега. Себе називају хришћанима сви који произађоше од оваквих људи, исто као што се

философима називају људи који ни у чему нису сагласни са философским учењем. Да ли они чине гнусна дела која су евидентна у народу, као: гашење светла, једење људског меса на скуповима, ја не знам; али знам да њих ви не гоните и не убијате због њиховог учења. Уосталом, ја сам написао један рад против свих постојећих јереси; ако вам је угодно да га имате, доставићу вам га.

храм светог апостола Јакова, брата Господњег; Дубока код Јагодине; тел/факс 035/267-160; интернет адреса SVETIJAKOV.org